

Måndagen den 14 november

Kl. 12.00

Anmälan om kompletteringsval till utskott

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Förste vice talmannen meddelade

att den socialdemokratiska riksdagsgruppen som suppleant i utrikesutskottet under Nils T Svenssons ledighet anmält hans ersättare Anna Brandoné, som suppleant i utrikes- och försvarsutskotten under Åke Gustavssons ledighet anmält hans ersättare Marianne Andersson i Gislaved samt som suppleant i utrikes- och utbildningsutskotten under Margareta Hemmingssons ledighet anmält hennes ersättare Olavi Viitanen,

att folkpartiets partigrupp som suppleant i utrikesutskottet under Ingemar Eliassons ledighet anmält hans ersättare Sören Norrby samt

att centerpartiets partigrupp som suppleant i utrikesutskottet under Birgitta Hambraeus ledighet anmält hennes ersättare Siv Ramsell.

Förste vice talmannen förklarade valda till

suppleanter i utrikesutskottet

Anna Brandoné (s)

Marianne Andersson i Gislaved (s)

Olavi Viitanen (s)

Sören Norrby (fp)

Siv Ramsell (c)

suppleant i försvarsutskottet

Marianne Andersson i Gislaved (s)

suppleant i utbildningsutskottet

Olavi Viitanen (s)

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1988/89:56 till trafikutskottet

1988/89:58 till skatteutskottet

1988/89:59 till finansutskottet

Prot. 1988/89:23 3 § Föredrogs och hänvisades
14 november 1988 Motionerna

*Om trafiken i Sverige
med östeuropeiska last-
bilar*

1988/89:Sk7–Sk12 till skatteutskottet
1988/89:U6 till utrikesutskottet

4 § Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkande 1988/89:FiU2
Justitieukskottets betänkanden 1988/89:JuU2 och JuU3
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1988/89:SfU2 och SfU3
Socialutskottets betänkande 1988/89:SoU3
Trafikutskottets betänkande 1988/89:TU1
Jordbruksutskottets betänkande 1988/89:JoU1
Näringsutskottets betänkande 1988/89:NU1
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1988/89:AU1–AU3

5 § Svar på interpellation 1988/89:37 om trafiken i Sverige med östeuropeiska lastbilar

Anf. 1 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Fru talman! Ulla Tillander har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att förhindra den verksamhet som TIR-lastbilarna misstänks bedriva till förfång för försvaret.

Låt mig först framhålla att jag är bekymrad över att tillräcklig klarhet inte har kunnat skapas kring den utländska lastbilstrafik som Ulla Tillanders interpellation handlar om. Det finns onekligen inslag i denna trafik som inte på ett naturligt sätt hör samman med reguljär internationell godsbefordran. Trots mycket omfattande insatser från såväl polisen och tullen som försvarsmakten har dock några olagligheter från den utländska lastbilspersonalens sida inte kunnat påvisas.

När det gäller möjligheterna att vidta ytterligare åtgärder mot denna trafik vill jag – liksom jag har gjort vid ett par tidigare tillfällen i riksdagen – slå fast att Sverige är ett öppet samhälle, där utlänningar med få undantag har samma rätt som svenska medborgare att röra sig fritt.

Undantagen berör rätten att få tillträde till de från försvarssynpunkt viktigaste områdena – våra skydds- och kontrollområden. Där strävar vi efter en effektiv kontroll av att inga överträdelser av tillträdesbestämmelserna sker.

Reglerna om säkerhetsskyddet kring försvarets anläggningar och verksamhet i övrigt har setts över av den s.k. tillträdesskyddsutredningen (dir. 1982:29). Utredningen föreslår i sitt betänkande, (SOU 1988:8) En ny skyddslag, vidgade möjligheter att skydda försvarets verksamhet från obehörig insyn. I det sammanhanget har också de s.k. TIR-bilarna behandlats.

Remissbehandlingen av utredningens hittills lämnade förslag har nyligen avslutats och jag kommer inom kort att ta ställning till vad som bör göras med

anledning av dessa. Behovet av särskilda åtgärder mot den utländska lastbilstrafiken får övervägas då.

Beträffande åtgärder som redan nu har vidtagits för att förbättra kontrollen av den utländska lastbilstrafiken vill jag peka på att överbefälhavaren i samarbete med rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen har gett ut riktlinjer som syftar till en så god kontroll som möjligt över lastbilstrafiken i samband med militära övningar.

Anf. 2 ULLA TILLANDER (c):

Fru talman! Jag vill tacka försvarsministern för svaret på min interpellation.

Jag vill ta fasta på den passus i försvarsministerns svar där han säger att "jag är bekymrad över att tillräcklig klarhet inte har kunnat skapas kring den utländska lastbilstrafik som Ulla Tillanders interpellation handlar om". Det är egentligen ganska starka ord för att vara uttalade av vår försvarsminister, som annars är känd för att vara rädd om orden och för att framför allt inte använda överord.

Försvarsministern konstaterade sedan att det finns inslag i den internationella godsbefordran med lastbil som rimligen har andra förklaringar än att så rationellt som möjligt befordra det transporterade godset till mottagaren och därefter på så kort tid som möjligt uppnå nästa mål. För de flesta lastbilsföretag är ju tid pengar. De lastbilar vi nu talar om avviker markant från den regeln. De ger sig helt enkelt god tid.

Sedan säger visserligen försvarsministern att varken polis, tull eller försvaret har kunnat påvisa olagligheter. Det framgår dock inte hur stora ansträngningarna för att påvisa egentliga olagligheter har varit. Med tanke på de begränsade resurser dessa myndigheter ändå har, kan ansträngningarna visserligen ha varit stora relativt sett, men förmodligen ändå av begränsad omfattning som helhet. Det intrycket bekräftas för övrigt också av att denna trafik har pågått länge. Den rör sig ogenerat över hela landet, inkl. i känsliga försvarsområden.

Konstaterandet från försvarsministerns sida om att Sverige är ett öppet samhälle pekar i samma riktning. För min del tycker jag att den svenska öppenheten inte står i strid med de nödvändiga åtgärder som samhället är skyldigt att vidta gentemot den verksamhet som med stor sannolikhet går ut på att skada detta öppna samhälle. Med andra ord: öppenheten får inte åberopas som ett hinder gentemot detta samhälles självförsvar mot krafter som vill undergräva både samhället och dess öppenhet. Därför kan en begränsning av öppenheten paradoxalt nog vara en förutsättning just för det öppna samhället.

I och för sig tror jag att en stramare attityd från myndigheternas sida gentemot de tvetydiga avsikterna, vilka de än är, rent praktiskt skulle kunna intas med stöd av de regler som finns i själva tillståndsgivningen. Sverige har ju slutit bilaterala överenskommelser om vägtransporter med ett trettiotal länder. Läser man igenom de regler som gäller för TIR-lastbilarna, t.ex. TIR-konventionen, och reglerna om tullklarering och de kontrollmöjligheter som finns, ser man att det visst finns möjligheter att inom nuvarande

Prot. 1988/89:23
14 november 1988

*Om trafiken i Sverige
med östeuropeiska last-
bilar*

bestämmelser strama upp övervakningen utan att Sverige som ett öppet samhälle på minsta sätt äventyras.

Jag vill exemplifiera detta. Det finns möjligheter att anvisa väg eller led. Det finns också möjligheter att utfärda förbud för förarna att göra uppehåll under resan inom tullområdet. Med stöd härav kan tullmyndighet föreskriva att förare av transportmedel har att utan dröjsmål föra godstransporten till slutmålet. Det här gäller oavsett enligt vilket regelsystem transporten sker.

Enligt TIR-konventionen får tullmyndighet fastställa en tidsfrist för transporter inom tullområdet. Då tar man givetvis hänsyn till gällande arbetstidsbestämmelser. Tullmyndigheten har även rätt att fastställa färdväg. Detta innebär självfallet inte att man kan följa upp vad varje lastbil gör. Men regelsystemet ger alltså möjligheter till skärpningar av de krav som gäller inom landet, och efterlevnaden kan naturligtvis lättare kontrolleras och överträdelser beivras.

Jag vill sluta med att ställa en fråga till försvarsministern. Varför används inte de möjligheter till kontroll och begränsningar som regelsystemet medger, särskilt som alla tycks vara överens om att det är något skumt med TIR-bilar från Östeuropa?

Anf. 3 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Fru talman! Jag vill erinra Ulla Tillander om att försvarsutskottet i november förra året förutsatte att tullmyndigheterna, om det finns skäl för det, ålägger TIR-bilarna att utnyttja viss angiven vägsträcka inom viss angiven tidsram.

Som framgår av ÖB:s rapport har man vid de kontroller som gjorts inte kunnat visa att några olagligheter har begåtts av den utländska lastbilspersonalen. Under sådana förhållanden ter det sig knappast meningsfullt att följa varje lastbilsfärd genom landet, och jag förstår att Ulla Tillander också är medveten om det.

Det här är ett uppdrag som i första hand skall avgöras av polismyndigheterna och tullmyndigheterna. Jag vill för Ulla Tillander bekräfta att man från försvarets sida tar dessa frågor på största allvar och använder alla de möjligheter som finns. Men jag tror också att Ulla Tillander förstår mig om jag säger att Sveriges riksdag inte är rätt forum då det gäller att berätta och informera om hur man arbetar och på vilket sätt man lägger upp övervakningen. Skulle sådana saker behandlas i riksdagen, skulle ju de insatser som myndigheterna har att vidta förfelas.

Jag vill sluta med att säga att man från myndigheternas sida – polisen, tullen och militären – håller denna fråga under observation och bearbetar den. Det är få frågor som man på samma sätt som denna under en mängd av år har bearbetat och avdelat resurser för. Men det yttersta ansvaret åvilar polis och tull.

Anf. 4 ULLA TILLANDER (c):

Fru talman! Det är naturligtvis inte fråga om att följa varje lastbil. Jag förstår också att detta kan vara ett grannliga arbete. Många människor, både inom försvaret och inom transportväsendet, är emellertid engagerade, och de frågar sig varför så litet trots allt görs.

Ett prov på svensk flathet, om jag får kalla det så, kan man få om man studerar rikspolisstyrelsens yttrande över ÖB:s rapport, som lämnades till riksdagens försvarsutskott. Denna skrivelse kommer från rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning. Rikspolisstyrelsen säger att man ser med allvar på risken för spioneri som den utländska lastbilstrafiken kan innebära och välkomnar allmänhetens intresse och vakenhet som en förutsättning för att säkerhetstjänsten skall fungera.

Sedan börjar emellertid, som jag uppfattar det, operation bortförklaring i yttrandet. Att TIR-bilar uppträder i närheten av totalförsvarsobjekt och militära övningar kan bero på tätheten av totalförsvarsobjekt i den svenska terrängen och att dessa ligger i anslutning till huvudvägarna, sägs det. Därför är det alltså inte underligt att dessa bilar råkar parkera i närheten av känsliga områden.

Man tycks inte känna till alla möjliga och omöjliga omvägar som dessa bilar tar. Nästa förklaring från rikspolisstyrelsen är att de egendomliga fordonsrörelser som öststatslastbilarna gör skulle bero på att förarna ägnar sig åt privata affärer under vistelsen i Sverige. Det sägs att förarna också övernattar i sina lastbilar för att spara in dessa kostnader och då parkerar på avsides liggande platser. Men tid har förarna tydligen gott om, eftersom de inte gör sig någon brådska.

Den åtgärd rikspolisstyrelsen föreslår innebär att man under begränsat tidsintervall konstaterar tidsramen för TIR-ekipage som trafikerar svenskt territorium. Nu kan det ju hända att man inom rikspolisstyrelsen har andra planer, men om så inte skulle vara fallet betyder det att man under en begränsad tid tar reda på hur lång tid det tar för de tusentals TIR-lastbilarna att köra kors och tvärs i Sverige. Berget skulle i så fall ha fött en råtta. Och i väntan på resultat från detta diffusa verkar det i varje fall som om man ingenting gör. Jag vill fråga om försvarsministern anser att det är rimligt. Jag ställer den frågan mot bakgrund av att försvarsministern inledningsvis sade sig vara bekymrad över att klarhet ännu inte har skapats kring den utländska lastbilstrafik som vi nu diskuterar.

Anf. 5 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Fru talman! Det är alldeles riktigt, Ulla Tillander, att jag är bekymrad över att klarhet inte har vunnits. Ulla Tillander åberopade vad rikspolisstyrelsen anser och vad tullen gör. Med all tänkbar ödmjukhet vill jag ändå påpeka för Ulla Tillander att jag har ansvaret för försvarets verksamhet, men jag kan inte och har inte till uppgift att svara för rikspolisstyrelsens och tullens verksamhet. Därför torde Ulla Tillander, för att få bättre klarhet på dessa områden, rikta en fråga till de statsråd som handhar dessa områden.

Anf. 6 ULLA TILLANDER (c):

Fru talman! Men det måste ändå vara av intresse också för försvarsdepartementet att det sker en samordning på detta område. Jag vill understryka att det finns länder i Östeuropa som till punkt och pricka utnyttjar de regler som finns. Även försvarsministern måste ju anse att det är bättre att stämma i bäcken än i ån.

Prot. 1988/89:23
14 november 1988

*Meddelande om
interpellationer*

Jag skall citera vad som står i tidskriften för frivillig befälsutbildning nr 3 i år.

”Svenska lastbilschaufförer med erfarenhet av internationella transporter, även i öststaterna, berättar att de vid åtskilliga gränskontroller är vana att få transitvägar och körtider anvisade. Dessa skall hållas. Chaufförerna får också vara beredda på att ständigt bli stoppade av myndigheterna för att visa körkort, färdhandlingar m.m. Då varorna är levererade gäller det att komma hem så fort som möjligt, helst med returlast.”

Några chaufförer som har blivit intervjuade säger:

”Om vi i utlandet skulle uppträda som dessa TIR-bilförare gör här, skulle vi bli arresterade och utslängda omgående.”

Detta citat illustrerar på ett bra sätt flera saker, och jag skall framhålla två.

För det första illustrerar citatet vilka möjligheter de regler som gäller ger. Och utan att förfalla till extrema ytterligheter så borde det här finnas möjligheter till uppstramning. Eftersom ÖB:s rapport är ute på remiss är tanken att det skall ske ett samarbete mellan olika myndigheter.

För det andra illustrerar citatet från lastbilschaufförer hur svenska medborgare upplever dels ogenerade säkerhetshot som den här lastbilstrafiken utgör, dels den förvåning, minst sagt, som man känner när hanteringen får fortsätta utan att något görs.

Anf. 7 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Fru talman! Jag konstaterar att Ulla Tillander ändå inte avser att tillföra försvaret några nya arbetsuppgifter, utan att den här övervakningen skall hanteras av framför allt rikspolisstyrelsen och tullmyndigheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 11 november

1988/89:65 av *Birger Schlaug* (mp) till försvarsministern om säkerhetspolitiken och totalförsvaret:

Med anledning av den förda energipolitiken, den förda jordbrukspolitiken, den förda skattepolitiken, den förda datapolitiken, den förda sjukvårdspolitiken, den förda EG-politiken, den förda civilförsvarspolitiken, den förda regionalpolitiken, den förda näringslivspolitiken vill jag fråga försvarsministern hur han ser på Sveriges säkerhet och totalförsvaret utifrån sårbarhetsaspekter.

Säkerhetspolitiken består av mer än totalförsvaret – den består av handelspolitik, nedrustningspolitik, neutralitetspolitik, biståndspolitik etc.

Totalförsvaret består i sin tur av det militära försvaret, det civila försvaret, det psykologiska försvaret, det ekonomiska försvaret.

Debatten kring dessa frågor berör främst den lilla del som det militära utgör i detta större sammanhang.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga försvarsministern:

1. Är försvarsministern beredd att väga in energipolitiken etc. enligt ovan i beslutsunderlaget inför kommande försvarsbeslut?
2. Anser försvarsministern att svenskt totalförsvar är trovärdigt i dag och, om inte, är försvarsministern beredd att åtgärda de icke-militära delarna med samma lidelse som t.ex. Carl Bildt ger uttryck för när det gäller det militära?

den 14 november

1988/89:66 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Anita Gradin om förbudet mot handel med Sydafrika:

Sverige hör till de länder i världen som vidtagit de mest långtgående sanktionerna mot apartheidregimens Sydafrika. Nyinvesteringsförbudet och förbudet mot import av jordbruksprodukter och senast den totala handelsbojkotten är viktiga milstolpar.

Det är naturligtvis av största vikt att de beslutade sanktionerna blir effektiva och att kryphål täpps till så effektivt som möjligt. Förutom att det är ett självklart önskemål att de beslutade åtgärderna faktiskt skall få avsedd effekt på relationerna mellan Sverige och Sydafrika, är det viktigt ur trovärdighetssynpunkt att så blir fallet. Varje exempel på att lagstiftningen kringgås minskar det inhemska politiska stödet för sanktionspolitiken.

Sverige har medvetet gått före på sanktionsområdet i hopp om att flera länder skall följa efter. Först då blir åtgärderna verkligt effektiva. I det avseendet kan den svenska lagstiftningen betraktas som ett testfall, vars effekter studeras nog i andra länder och kan påverka deras beslut.

Mot den här bakgrunden är de rapporter oroande som förekommit i massmedia om hur t.ex. fruktleveranser märks om i andra länder och hamnar i Sverige. Det borde vara angeläget för Sverige att inte bara, som föreslås, utvidga tullens befogenheter här hemma utan också agera internationellt. Eventuella krokvägar från Sydafrika till Sverige måste kartläggas och diskussioner föras med berörda länder för att stoppa hanteringen.

Med hänsyn till det anförda ber jag att få ställa följande frågor till utrikeshandelsministern:

1. Vad gör regeringen för att kartlägga om och hur det svenska handelsförbudet med Sydafrika kringgås genom ommärkning i tredje land?
2. Vilka internationella kontakter har regeringen vidtagit eller avser att vidta för att förhindra ett kringgående av den svenska sanktionslagstiftningen?

Prot. 1988/89:23
14 november 1988

*Meddelande om
interpellationer*

Meddelades att följande frågor framstälts

den 11 november

1988/89:232 av *Kenth Skårvik* (fp) till arbetsmarknadsministern om ökade möjligheter till arbete för handikappade:

I det goda läge som för närvarande råder på den svenska arbetsmarknaden är det av särskild vikt att vi också förbättrar de handikappades möjligheter att få arbete.

Det under det senaste året ökade antalet förtidspensionärer och arbetsökande med arbetshandikapp tyder på att utslagningen inom arbetslivet fortsätter.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att underlätta för handikappade och arbetshandikappade att komma in på arbetsmarknaden.

1988/89:233 av *Birger Schlaug* (mp) till socialministern om avveckling av amalgam inom tandvården:

Under amalgamdebatten hävdas ofta att arbetare i klor-alkali-industrin inte drabbats av kvicksilverförgiftning. Arbetarna har utsatts för såväl kvicksilverånga som klogas.

I en undersökning (*Viola och Cassano*) har jämförelse gjorts mellan kvicksilverupptaget i hjärnan med och utan klogas i luften. Det visar sig att kvicksilverhalten i hjärnan blir betydligt lägre när möss utsätts för båda dessa gifter. Detta tyder på att man inte kan använda klor-alkali-arbetarnas situation som argument för att kvicksilver inte kan ansamlas i hjärnan om man utsätts för kvicksilverånga.

Är socialministern beredd att ta till sig *Violas* och *Cassanos* rön och därmed snabba på avvecklingen av amalgam inom tandvården?

1988/89:234 av *Birger Schlaug* (mp) till statsrådet *Anita Gradin* om svensk anpassning till EG:s tullnivåer:

EG:s tullmurar gentemot tredje världen är högre än de tullar som Sverige i dag omger sig med. Beträffande färdigvarutullarna har Sverige lägre tullar med ett vägt genomsnitt på två procentenheter under EG:s. En svensk anpassning till EG:s högre nivå skulle således ytterligare höja tullnivån när det gäller handel med icke EG-länder.

Kommer regeringen att acceptera högre tullmurar till omvärlden, såväl u-länder som i-länder, i sitt harmoniseringsarbete med EG?

den 14 november

Prot. 1988/89:23
14 november 1988

1988/89:235 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern om missförhållandena inom rättspsykiatrin:

Meddelande om frågor

Den 7 november svarade statsrådet Sigurdsen på Gullan Lindblads interpellation och min fråga om missförhållandena inom rättspsykiatrin att en förutsättning för en reform inom rättspsykiatrin är "att en överenskommelse kan träffas mellan staten och sjukvårdshuvudmännen i dessa frågor. Förhandlingar pågår och enligt vad jag fått veta är de inne i ett avgörande skede." I Svenska Dagbladet läste jag den 12 november 1988 att förhandlingarna brutit samman: "Den tre och ett halvt år långa dragkampen om vem som skall ha ansvaret för rättspsykiatrin i framtiden avbryts med omedelbar verkan. Landstingen drar sig ur förhandlingarna."

Jag vill därför fråga socialministern vad regeringen nu avser göra för att snabbt komma till rätta med de rådande missförhållandena inom rättspsykiatrin.

8 § Kammaren åtskildes kl. 12.20.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren